

Пуковник проф. др Мирослав
Вукосављевић, начелник ВМА

ВРЕМЕ ОПРЕМАЊА, ИЗАЗОВА И НОВИНА

– Захваљујући упорности и труду надлежних у Министарству одбране и коначном закључку Владе Републике Србије, допунски рад ВМА ван радног времена регулисан је на правно ваљан и материјално-финансијски заснован начин и враћа се 3. априла. Таквим потезом, након неколико година паузе, ВМА опет постиже конкурентност на тржишту и пружа доступност здравствене заштите много већем броју пацијената – истакао је пуковник проф. др Вукосављевић у разговору за „Одбрану“.

Пише Мира ШВЕДИЋ
Фото: Горан Станковић

У време владавине кнеза Александра Карађорђевића, 2. марта 1844, донет је Закон о устројенију *цѣицѣаља централне војске*. Тај датум се скоро без икаквих измена прославља и данас као Дан ВМА. Заслуга за доношење тог закона припада тадашњем начелнику санитета др Емериху Линденмајеру. Било је то време када су у младој српској држави препознали да је за њено несметано функционисање потребно да има и војни санитет. Да ли потреба за војноздравственом установом постоји и данас, запитали смо на почетку разговора начелника ВМА пуковника проф. др Мирослава Вукосављевића.

– Безмало 180 година ВМА представља највећу војноздравствену установу за лечење превасходно осигураника Фонда за СОВО, али и грађана наше републике, као и земаља у окружењу и страних држављана. Статус установе градиле су генерације најбољих имена не само војне већ и српске медицине уопште и то је стандард од којег не одступамо ни данас. Да је ВМА потребна, односно неопходна доказујемо скоро свакодневно извршавајући основне задатке у служби народа и државе, а да је препозната, сведочи континуирано улагање у кадрове, медицинску опрему и одржавање овог импозантног здања које нам је поверено пре више од 40 година.

* НЕДАВНО ЈЕ НА ПРОСПЛАВИ ДАНА ВМА МИНИСТАР ОДБРАНЕ РЕКАО ДА НИСУ НАЈВЕЋИ КАПИТАЛ КОЈИ ВМА ИМА „ФАНТАСТИЧНА ЗГРАДА И ПРЕДИВНА ЛОКАЦИЈА“, НЕГО ЉУДИ КОЈИ СУ У ЊОЈ ЗАПОСПЕНИ И ПОВЕРЕЊЕ КОЈЕ ТА УСТАНОВА ИМА МЕЂУ ГРАЂАНИМА СРБИЈЕ. КОЛИКО НА ВМА ВОДИТЕ РАЧУНА ПРВЕНСТВЕНО О КАДРУ?

– Одувек се инсистирало на кадровима, јер зграда, ма како била импозантна, функционална, постоји у сваком погледу због људи – оних који се у њој лече и нас који ту радимо. И убеђен сам да је за време откако сам начелник ВМА, а то је пуних шест година, примљен највећи број лица у њеној историји и сачуван кадар. То говори и статистика. А било је небројено изазова.

* КОЛИКО СУ ГОДИНЕ ПАНДЕМИЈЕ БИЛЕ ИЗАЗОВНЕ ЗА РАД ВМА И ДА ЛИ СЕ ИСКУСТВА ИЗ ТОГ ТУРБУЛЕНТНОГ ВРЕМЕНА МОГУ ИСКОРИСТИТИ И КАО ПРИЛИКА ЗА НАПРЕДАК СТРУКЕ?

– Пре скоро три године ВМА је доказала да је капацитетима, стручношћу и спремношћу прављена управо за ситуацију када су, као што је то често случај у историји, потребни јунаци. Реорганизација кадра, рад на више локација, а уз то и људска природна реакција на непознато довели су не само до напретка већ и до уједињења свих грана медицине. Више него икада била је присутна мултидисциплинарност, по којој смо препознати и на коју смо поносни. Резултати су се видели не само у згради ВМА него и на сваком месту где су наши медицинари пружали помоћ становништву и свако је понаособ имао прилику да буде поносан и на себе и на своје колеге. Излазак из зона комфора увек доноси посебну сатисфакцију за нашу професију.

* ВМА ЈЕ ПОНОВО ОТВОРИЛА СВОЈА ВРАТА ЗА БРОЈНЕ СТРУЧНЕ СКУПОВЕ И ОЗНАЧИЛА ПОВРАТАК ЊЕНЕ ОБРАЗОВНЕ И ЕДУКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ. КОЛИКО ЈЕ ЗНАЧАЈНА ТА РАЗМЕНЕ СТРУЧНИХ МИШЉЕЊА ЛЕКАРА РАЗНИХ СПЕЦИЈАЛНОСТИ И ДА ЛИ ЈЕ ИШТА ПРОПУШТЕНО?

– У медицини, можда и више него у било којој другој науци, темељ је континуирано образовање и усавршавање које траје заиста током читаве каријере. Искуства и размена знања су надоградња за неопходан савремени начин бриге и лечења пацијената. Иако су током епидемије ковида 19 здравствени системи свуда у свету доживели различите изазове у раду, модерна вре-



мена омогућила су да паузе у усавршавању скоро и не буде. Савремени начин комуникације кроз он-лајн семинаре и симпозијуме и национална и међунационална размена знања у ствари су процветали у периоду када је свет успорио за тренутак. Исто се десило и на ВМА. Већ почетком пандемије успостављена је сарадња и саветовање са колегама из земље и иностранства преко сада свима познате „зум“ платформе. Сећам се једне коју смо организовали у марту 2020. са колегама из Италије, а знамо да је север те земље тада био жариште како за Европу, тако и за свет. И сва охрабрења и искуства која су нам пренели много су нам значили у збрињавању пандемијских ситуација и оболелих пацијената.

Средином марта ове године отворена је интерактивна учионица на ВМА. Вредна

информатичка опрема је поклон донација Уједињеног Краљевства Министарству одбране и ВМА како бисмо имали веће могућности за још један од савремених начина учешћа на обукама, едукацијама и тренинзима. Другим речима, све смо учинили да се вратимо на прави начин, што се и видело кроз организацију бројних симпозијума.

Једино што смо пропустили и што нам је свима недостајало јесте изостанак бројних гостију на ВМА. Наш амфитеатар је познат и добар домаћин не само за стручне скупове него и за обележавање важних датума, војних и цивилних. С обзиром на то да нам је година лепо кренула веома добро посећеном прославом Дана ВМА, уверен сам да ћемо и наставити у истом духу.

* НЕКОЛИКО МЕЂУНАРОДНИХ СКУПОВА ОДРЖАНИХ НА ВМА ПОКАЗАЛИ СУ ДА ТА УСТАНОВА НЕ ЗАСТАЈЕ ЗА СВЕТОМ КАДА ЈЕ РЕЧ О САВРЕМЕНОЈ МЕДИЦИНИ, ВЕЋ ДА СЕ УВОДЕ НОВЕ САВРЕМЕНЕ МЕТОДЕ ИСТОВРЕМЕНО СА КОЛЕГАМА ИЗ ЕВРОПЕ.

– Тако је. Иако су операционе сале ВМА у претходне две године углавном биле посвећене хитним оперативним захватима, нисмо дозволили да изостане напредак у хирургији, својеврсном бренду ВМА. Доказали смо преко више примера да смо спремни и даље за по много чему јединствене и веома компликоване операције, које изискују искусне хирурге и уигране тимове бројних других специјалности. На стручним скуповима организованим на ВМА имали смо прилику не само да равноправно учествујемо у премијерним операцијама уживо већ и да прикажемо домаћој јавности како може и треба да се ради. После састанка офталмохирурга у септембру прошле године, где су нам гости били најеминентнији стручњаци из целог света, један од њих, проф. др Томас Џон са Лајола универзитета у Чикагу, који је и гостујући професор Медицинског факултета ВМА, рекао је на једној од наших националних телевизија да оно што је видео код нас у едукацији, у струци, у праћењу свих светских збивања апсолутно не заостаје за Харвардом, школи коју је он завршио. И то је било велико охрабрење свима нама који тренутно водимо ову кућу, нашој медицини, војном здравству и младим кадровима који стасавају на Медицинском факултету ВМА.

– Нисмо дозволили да изостане напредак у хирургији, својеврсном бренду ВМА, иако су операционе сале ВМА у претходне две године углавном биле посвећене хитним оперативним захватима. Доказали смо кроз више примера да смо спремни и даље, за по много чему јединствене и веома компликоване операције, које изискују искусне хирурге и уигране тимове бројних специјалности.

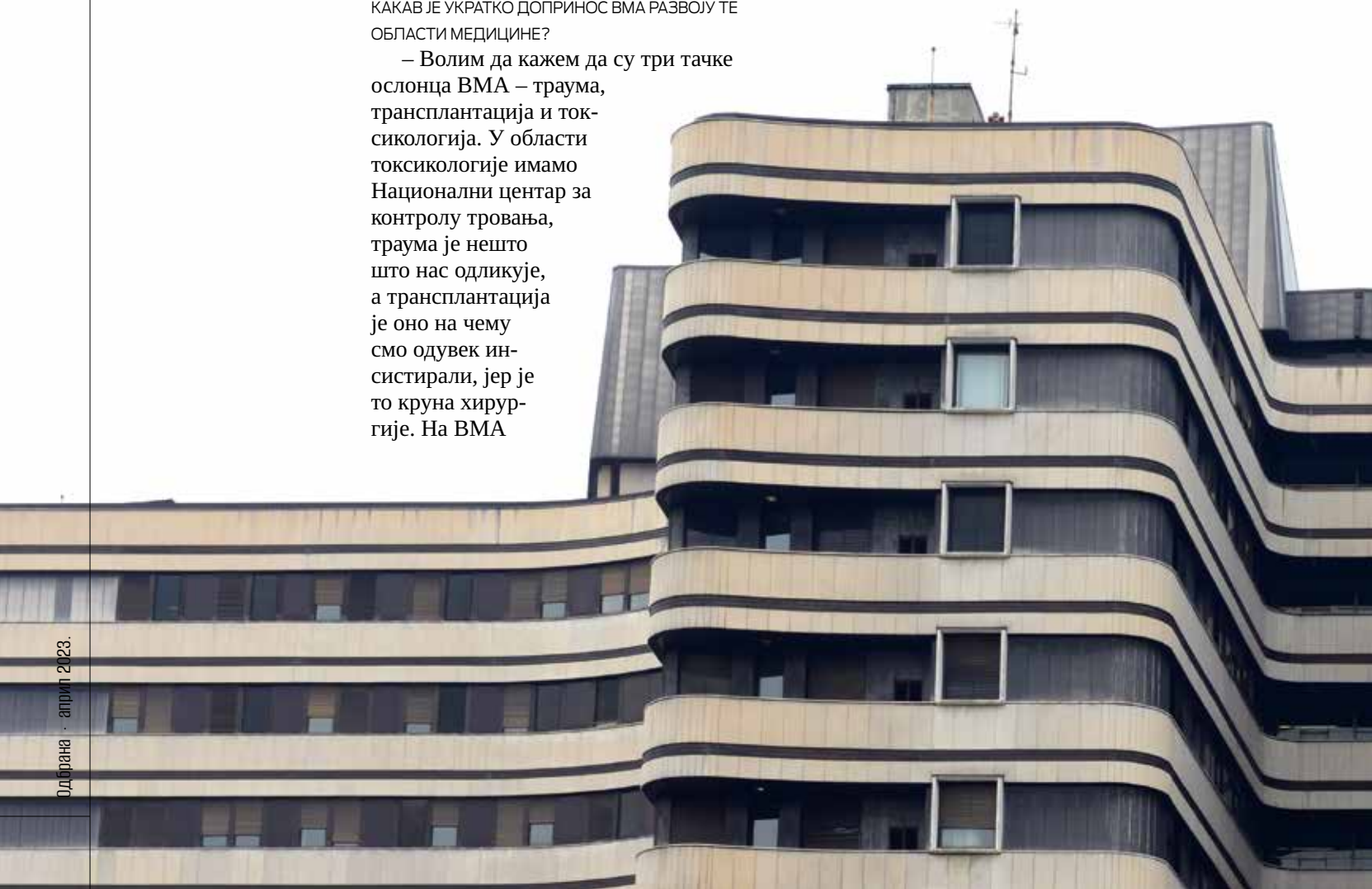
Осим тога, усавршавали смо се и настављамо у истом ритму и у области урологије, грани медицине која се развија невероватном брзином и захтева константно увежбавање. Баш из тог разлога наши уролози уводе у редовну клиничку праксу минимално инвазивне захвате, као и у свим другим светским здравственим центрима. Циљ је збрињавање пацијената најсавременијим начинима уз најмањи број болничких дана, најмањи ризик од компликација и болничких инфекција, што иде у прилог не само корисницима услуга, нашим пацијентима, него и држави јер су наши пацијенти углавном радно способни.

Свим тим активностима показали смо да ВМА може да се, поред свих бројних задатака које је имала поред ковида, престроји у ходу и врати редовним обавезама, што и јесте била једна од интенција.

* ДЕСЕТ ТРАНСПЛАНТАЦИЈА БУБРЕГА УРАЂЕНИХ ТОКОМ ПРОШЛЕ ГОДИНЕ И КАДАВЕРИЧНА ТРАНСПЛАНТАЦИЈА ЈЕТРЕ У ЈАНУАРУ ОВЕ ГОВОРЕ О НАСТАВКУ РАЗВОЈА ТРАНСПЛАНТАЦИОНЕ МЕДИЦИНЕ НА ВМА, ПОСЛЕ ПАУЗЕ ЗБОГ ПАНДЕМИЈЕ КОВИДА 19. КАКАВ ЈЕ УКРАТКО ДОПРИНОС ВМА РАЗВОЈУ ТЕ ОБЛАСТИ МЕДИЦИНЕ?

– Волим да кажем да су три тачке ослонца ВМА – траума, трансплантација и токсикологија. У области токсикологије имамо Национални центар за контролу тровања, траума је нешто што нас одликује, а трансплантација је оно на чему смо одувек инсистирали, јер је то круна хирургије. На ВМА

постоји трансплантациони програм више деценија. Трансплантације бубрега раде се од 1996, а од 2005. године и трансплантације јетре. Након дуге паузе, изазване пре свега пандемијом короне, „оживели” смо трансплантациону хирургију. Такође, формирали смо Центар за трансплантацију органа, ћелија и ткива ВМА, који има за циљ лакшу сарадњу наших хируршких тимова. Трансплантација захтева не само вештину и искуство већ и спремност за ангажовање у свако доба дана и ноћи, а то је једино могуће уз мултидисциплинарност. Још један од корака унапређења свих облика трансплантација на ВМА је и набавка новог уређаја за озрачивање крви и крвних продуката, као и ПЦР уређаја у Институту за трансфузиологију и хемобиологију ВМА. На тај начин омогућена нам је потпуна самосталност у раду, а та додатна корист за хематолошке пацијенте доступна је 24 часа, седам дана у недељи. Истакао бих да једини у земљи поседујемо Очну банку, која је рађена према европским и светским стандардима, и да смо од 1971. до сада урадили више од двеста трансплантација рожњаче.



– Кад сам дошао на место начелника ВМА наша интервентна кардиологија није била ни приближно овој коју сада имамо. Мерило се једном или ниједном особом или стручњаком који су се тиме бавили, а данас имамо више него прстију на руци људи који се баве интервентном кардиологијом са апсолутним успехом и већ нас препознају остале високоспецијализоване установе у нашем окружењу које се баве том проблематиком.

Да би програм трансплантације у земљи био на вишем нивоу, потребна је координација и сарадња војног и цивилног здравства – ВМА и свих цивилних здравствених установа, односно других трансплантационих центара у нашој земљи, а напослетку и повећање свести код становништва да се најхуманија одлука доноси у најтежем тренутку. Министарство здравља организовало је састанак у Клиничком центру Србије на коме су учествовала најодговорнија лица војног здравства и шефови националних трансплантационих тимова како би се договорили о тешкој сарадњи и како би се максимално убрзао процес трансплантације. Чекамо и да се у Скупштини усвоје измене и допуне Закона о трансплантацијама органа, ћелија и ткива да бисмо могли пуним једрима да радимо даље.

* ДО НЕДАВНО СУ НА ВМА ПОСТОЈАЛЕ ДВЕ АНГИО-САЛЕ, А НЕДАВНО ЈЕ ОТВОРЕНА ЈОШ ЈЕДНА, ДО САДА НАЈСАВРЕМЕНИЈА. ДА ЛИ НАМ ТО ГОВОРИ ДА СЕ ПОВЕЋАВА БРОЈ ПАЦИЈЕНАТА КОЈИМА СУ ПОТРЕБНЕ ТАКВЕ УСЛУГЕ ИЛИ ЈЕ ТО КОРАК НАПРЕД У МОДЕРНИЗАЦИЈИ?

ТРАНСПЛАНТАЦИОНИ ПРОГРАМ ВМА

Трансплантациони програм ВМА постоји већ више деценија. Трансплантације бубрега раде се од 1996, и до сада их је било 492. Прва трансплантација јетре урађена је 2005, и до сада је трансплантирано 39. У последњих педесет година урађено је више од 1.600 свих облика трансплантација матичних ћелија, а од 1971. до 2002. успешно је изведено више од двеста трансплантација рожњаче (од формирања Очне банке 2018, прве и једине у земљи, још две трансплантације). Такође, потписивање дозорских картица као зачетак свести о значају даривања органа и развоја трансплантације у Србији по некадашњем *Закону о трансплантацији органа, ћелија и ткива*, покренуто је управо на ВМА још 2002. године.

– И једно и друго. Број од 4.700 интервенција током претходних годину дана у досадашње две ангио-сале указује нам да је трећа најалост била неопходна. Све нас је изненадио податак да само средом имамо на десетине пацијената којима је потребна помоћ интервентног кардиолога и то најчешће у случају инфаркта миокарда, али и других неурорадиолошких процедура које се такође раде код možданог удара. Број пацијената можда и не би био велики ако имамо у виду да је у прогресији оболевање нашег становништва од кардиоваскуларних болести, али је забрињавајуће што се све млађа популација сучава са тим проблемом.

Са задовољством могу да истакнем да кад сам дошао на место начелника ВМА, наша интервентна кардиологија није била ни приближно овој каква је сада. Мерило се једном или ниједном особом или стручња-





Желим да најавим капитални пројекат опремања везан за фармацију, посебно линију за магистралне лекове. Пандемијско време иза нас и свака ванредна ситуација научили су нас да морамо да будемо самостални, да морамо да имамо лекове и ми смо уложили средства да ту линију обновимо, тако да очекујемо да ВМА добије мини фабрику лекова под својим кровом.

ком који су се тиме бавили, а данас имамо више него прстију на руци људи који се баве интервентном кардиологијом са апсолутним успехом и већ нас препознају остале високоспецијализоване установе у нашем окружењу које се баве том проблематиком. Осим тога, схватили смо да је интервентна кардиологија немогућа без подршке кардиохирургије. И ми смо уложили огромне напоре да је успоставимо и ублажимо одлив кадра због одласка у пензију. Довели смо нове људе и школујемо своје људе унутар система. Тренутно је Клиника за кардиохирургију ВМА у успону, а број операција повећали смо за педесет одсто само у току прошле године. Требало би да нам се придруже још двојица колега. Имамо четири нова перфузера, долазе нам људи који раде специјализовано кардиохируршку анестезију итд. Једном речју, правимо тимове. Не може се ићи сам кроз живот, а камоли у медицини. На крају крајева и успех је заједнички, а одговорност је само једног човека – начелника ВМА.

* КОЈЕ ЋЕ СЕ ЈОШ НОВИНЕ У ДИЈАГНОСТИЦИ И ПЕЧЕЊУ УВЕСТИ ОВЕ ГОДИНЕ?

– Планирамо много тога. Морам да захвалим председнику државе, Влади Србије и нашем министру, који су нам омогућили да кроз пројекат капиталног опремања крајем прошле и почетком ове године зановимо комплетан систем за стерилизацију у операционом блоку, што нам је било изузетно битно за функционисање хирургије. Старим стерилизаторима, који

су набављени пре више деценија, истекли су ресурси и претио је колапс у раду. Сада су у наш операциони блок монтирани нови стерилизатори и то је потпуно нова димензија рада.

Могу слободно да најавим набавку радиотерапијских уређаја, која ће се ускоро завршити, јер имамо много онколошких пацијента који захтевају зрачење, зрачну терапију. Надам се да ћемо ускоро моћи да најавимо набавку најмодернијег линеарног акцелератора и први пут у земљи Србији сајбер ножа. За разлику од гама ножа који зрачи само коштане структуре, мозак и кичмену мождину, сајбер нож зрачи све остале унутрашње органе, а знамо колико има пацијената са туморима плућа, јетре, панкреаса итд.

Желим да најавим још један од капиталних пројеката опремања, а везан је за фармацију, посебно линију за магистралне лекове, јер се у њу није улагало откако се уселило у зграду. Задржали смо израду магистралних лекова, додуше у скромним количинама, и сачували стручњаке који то могу да ураде. Пандемијско време иза нас и свака ванредна ситуација, а недајбоже рат, научили су нас да морамо да будемо самостални, да морамо да имамо лекове. Ми данас правимо кардиоплегике за целу Србију. То су раствори и течности потребни код кардиохируршких интервенција. Уложили смо средства да ту линију обновимо, тако да очекујемо да се то реши у овој години и да ВМА добије једну мини фабрику лекова под својим кровом.

* РЕПЛАНТАЦИОНА ХИРУРГИЈА ЈЕ ВАЖАН ДЕО ЗБРИЊАВАЊА ТРАУМАТОПОШКИХ ПОВРЕДА. ДА ЛИ НА ВМА И ДАЉЕ ПОСТОЈИ СВОЈЕВРСНА МИКРОХИРУРШКА ШКОЛА?

– Прва реплантација прста урађена на територији бивше Југославије била је баш на ВМА. Имали смо срећу да смо под нашим кровом изнедрили велику школу микрохирургије за коју су заслужни проф. др Арнери, др Пантелић, др Панајотовић... И никада нисмо престајали то да радимо. Подсетио бих и на један случај који је медијски био највише пропраћен, а то је ваша колегиница Деа Ђурђевић, којој смо после тешке повреде руке омогућили да се данас служи њома. Реплантациони хируршки захвати сматрају се најсложенијим у грани реконструктивне хирургије.

– Иако су током епидемије ковида 19 здравствени системи свуда у свету доживели различите изазове у раду, модерна времена омогућила су да паузе у усавршавању скоро и не буде. Савремени начин комуникације кроз он-лајн семинаре и симпозијуме и национална и међунационална размена знања процветали су у периоду када је свет успорио за тренутак.

Микрохирургија изискује огромно хируршко знање, изванредно искуство, али и таленат. Наши микрохирурзи део искуства, нажалост, дугују ратним дешавањима. Задовољство је што и даље имамо заинтересоване младе лекаре да ову традицију наставе. Знамо да није тако популарна, а ни исплатива, као неке друге хируршке гране, али сазнање да смо у прилици да неке сачувамо на пример шаку, повезујући најситније делове који враћају функцију, несвакидашња је хируршка вештина и изузетна стручна вредност.

* У ПРОТЕКЛОЈ ДЕЦЕНИЈИ ВМА ЈЕ БИЛА ПОЗНАТА ПО ДОПУНСКОМ РАДУ ЊЕНИХ ЗАПОСЛЕНИХ ВАН РАДНОГ ВРЕМЕНА УНУТАР ВМА. ОЧЕКУЈЕ ЛИ СЕ ПОВРАТАК ТОГ ВИДА ПЕЧЕЊА?

– На велико задовољство свих нас могу да најавим да се допунски рад ВМА враћа 3. априла. Захваљујући упорности и труду наших надлежних у Министарству одбране и коначном закључку Владе Републике Србије, рад ВМА ван радног времена регулисан је на правно ваљан и материјално-финансијски заснован начин. Оваквим потезом, након неколико година паузе, ВМА опет постиже конкурентност на тржишту и пружа доступност здравствене заштите много већем броју пацијената. Они ће опет добити најбољи кадар који ВМА има, моћи ће да бирају кога хоће и кад хоће за свој новац. То се можда неће допасти онима из приватних здравствених клиника, али ВМА гледа свој интерес, а то је да пружимо најбољу здравствену негу и да максимално искористимо своје кадровске и материјално-техничке ресурсе. Посебна благодет је што ће ВМА имати свој подрачун у Фонду за СОВО. То на одређени начин ревитализује рад тог фонда, а донеће и предност запосленима и ВМА, јер ће тим новцем клинике и институти моћи да набаве оно што им треба.

* КАКО ЋЕ ИЗГЛЕДАТИ РАД У УСЛОВИМА ОБНОВЕ ЗГРАДЕ ВМА, КОЈА ПРЕДСТОЈИ?

– Почетак радова на обнови ВМА нас много радује, увелико трају разговори са Немачком банком за развој. Сада је изабран главни консултант и испред Владе Србије за спровођење овог, за нас важног пројекта – одређено је Министарство рударства и енергетике у сарадњи са Министарством одбране и ВМА. Надамо се скором почетку

радова. У почетку нас је водила потреба за енергетском ефикасношћу – замена столарије, ентеријерски радови, купатила – а онда су у план реновирања ушли и котларница и фасада. То је велики пројекат. А што се тиче рада на ВМА, он неће стати, извршићемо прерасподелу просторија. Пошто је зграда у облику крста, једно крило ће бити затворено и оно ће се реновирати од –2 до 14. спрата. За то време, како имамо добра противпожарна врата, неће се ништа осећати у другом делу зграде, тако су ми обећали сви они који ће учествовати у извођењу радова. А после тога, имаћемо препорођену зграду.

* ДА ЛИ ЋЕ У ТОЈ ОБНОВЉЕНОЈ ЗГРАДИ РАДИТИ И НЕКИ НОВИ МПАДИ ЛЕКАРИ СПЕЦИЈАЛИСТИ И ОНИ КОЈИ ДОПАЗЕ НА СПЕЦИЈАЛИЗАЦИЈЕ?

– Када говоримо о школовању и усавршавању, највећа тековина после формирања Медицинског факултета ВМА јесте пријем лица на специјализације, који је почео почетком прошле године. Наиме, организацијско-формациским променама предвидели смо 58 места на свим клиникама и институтима за пријем лекара на неодређено време, а ради специјализације. То су цивилна лица, а за то време наши кадети се несметано усавршавају. Они који су први одшколовани завршили су специјализацију и већ две године раде. То су данас капетани прве класе, мајори који раде на клиникама и институтима. У договору са начелником Генералштаба обезбеђено је да нико више не чека дуже од две године на специјализацију.

* ДА ЛИ ВМА И ДАЉЕ ПРИВЛАЧИ НОВЕ КАДРОВЕ?

– Нескромно мислим да ВМА у потпису радног места и даље доноси са собом делић историје дуге скоро 180 година, поверење огромног броја грађана, углед у домаћој и међународној јавности, а као таква јесте прилика за младе генерације. Такође, хируршка школа ВМА, анестезиолошка школа, прва у нашој земљи Служба за здравствену негу као наследница школе војних медицинских сестара, а уз искуство које ментори из сваке области несебично деле младима, важе за квалитетне почетне позиције након којих се граде добре каријере. Не треба уопште сумњати у то да је ВМА магнет за нове кадрове. Она је то била и биће. ■